

УДК 329.73:502.12

ІДЕЯ «СВЯЩЕННОГО ПРОСТОРУ» ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ КИЇВСЬКОЇ ГРОМАДИ

О. Є. Андрос

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління,
вул. Урицького, 35, 03035, androsland@inbox.ru

У статті проаналізовано ідеологічні аспекти збалансованого розвитку великого міста на прикладі Києва. Як інноваційний фактор обґрунтування необхідності збалансованого розвитку мегаполісу розглядається поняття «святий простір», уведене в політичний дискурс на початку ХХІ ст. поруч із поняттями «спільне благо» та «суспільний простір». Визначено зміст даного поняття та його потенціал для впливу на ключові фактори політичного процесу. *Ключові слова:* екологізм, збалансований розвиток, громада, соціальна відповідальність.

Идея «священного пространства» как фактор консолидации киевской общины. О.Е.Андрос. В статье проанализированы идеологические аспекты устойчивого развития большого города на примере Киева. Как инновационный фактор обоснования необходимости устойчивого развития мегаполиса рассматривается понятие «священное пространство», введенное в политический дискурс в начале ХХІ в. наряду с понятиями «общее благо» и «общественное пространство». Определено содержание данного понятия и потенциал его влияния на ключевых акторов политического процесса. *Ключевые слова:* экологизм, устойчивое развитие, община, социальная ответственность.

The idea of the «sacred space» as a factor in consolidation of Kyiv community. O. E. Andros. The ideological aspects of sustainable development of the city as an example of Kyiv are characterized in article. As an innovative factor of basis for sustainable development of the metropolis considered the concept of «sacred space» integrated into political discourse in the early ХХІ century along with the concepts of «common good» and «public space». The content of this concept and its potential to influence key actors of the political process are described. *Keywords:* environmentalism, sustainable development, community, social responsibility.

Вступ

Ідея взаємозв'язку моральності та економічних чинників розвитку суспільства досить важлива у контексті містобудівних та інших соціально-економічних тенденцій останнього десятиліття у столиці України. Аналізу даного питання присвячені деякі сучасні джерела, зокрема, статті прихильників концепції «спільного», або «публічного» простору (Оксани Дутчак та ін.). Для даної статті особливо

актуальні праця Г. Куровського та В. Колінька «Київ – священний простір» (К., 2006 р.) [1] та розділ «Соціо-оприродні виміри перспективи урбанізації» монографії «Феномен соціо-природних систем. Світоглядно-методологічні нариси» (К., 2009) [2], написаний Т. Гардашук. Метою дослідження є аналіз такого ідеологічного аспекту політичного процесу, як ідея «священного простору». У рамках даної статті вона розглядається як ідеологічний елемент збалансова-

ного розвитку громади великого міста, в даному разі – Києва.

Виклад основного матеріалу

Міркування Г. Куровського, В. Колінька і Т. Гардашук мають спільну рису, яка полягає у твердженні, що нині чинник економічної вигоди та егоїзму превалює над роздумами щодо створення «спільного блага» під час побудови Києва як спільного простору. Власне, питання про «спільний простір» та «спільне благо» не ставиться при плануванні містобудування в столиці взагалі. Але ж «публічний простір» Києва, як і будь-якого міста, має слугувати для потреб мешканців і разом з тим включати в себе екокоридори, які зберігають біорізноманіття. Антропоцентризм – зосередження на потребах киян – має поєднуватися з біоцентризмом – вимогою захисту частинок дикої природи, збережених посеред мегаполісу.

Натомість нині ми не бачимо ані першого, ані другого. «Спільний простір» завойовується великим капіталом, який утверджує свою владу у вигляді наочних символів володарювання – житлових багатоповерхівок, торгівельно-розважальних комплексів та інших будівель, що поглинають вільний простір. Концепції спільного простору, популярній в останні десятиліття у країнах Європи та деяких країнах Америки, бізнесові кола протиставляють власне антидемократичну концепцію задоволення матеріальних інтересів, збагачення та отримання надприбутків. Такий підхід проводить межу між киянами та власниками будівельних фірм, унаочнює владарювання «влади силь-

ного» над іншими співгромадянами. Про збереження біорізноманіття та концепт «прав природи» під час корупційної ущільнювальної забудови також не йдеться. Таким чином, унеможливується досягнення Києвом стану збалансованого (сталого) розвитку (англ. sustainable development), прагнення до якого задекларувала українська держава.

Дихотомію суспільної реальності, що виникає внаслідок замовчування та покірного прийняття такого стану речей, аналізує українська дослідниця, філософ Вікторія Шамрай. Зокрема, вона стверджує: «Українське суспільство за своїм характером є амбівалентним. У ньому співіснують як паралельні світи два соціальні поля: позірна реальність легальних справ, відносин, нормативності і прихована дійсність інакшого за природою поля взаємодій та суспільної динаміки. Відтак першою фундаментальною характеристикою української дійсності є подвоєння суспільної реальності на декларативну (позірну) соціальність, з одного боку, та приховану соціальність, – з іншого. Амбівалентна соціальність становить ключову особливість існування в умовах кланово-корпоративної системи. ... Людину поглинає процес обстоювання прав, а не ціль і діяльність. В амбівалентності соціальності досягнення мети нищить саму мету. Всі сили витрачаються на процедуру легалізації справи, а не на саму справу. ... Право виявляється ситуативно розірваним, відданим на поталу грі корпоративних інтересів. Воно взагалі не існує за межами локальної ситуації. Це призводить до того, що на нормативність неможливо покластися» [3, с. 188,189]. І далі: «Якщо нація хоче забезпечити себе від соціального катаклізму, спровоковано-

го українським олігархічним режимом, й одночасно від іншої небезпеки з того ж джерела – економічної та суспільної стагнації, яка зробить нашу країну «глушиною назавжди», громада повинна перебрати на себе соціальну ініціативу. Одна з великих соціальних проблем полягає в тому, що українська громада не бере власну долю в свої руки. В цьому полягає головний політичний виклик сучасній Україні» [3, с.192].

Десятиліття 2000-х років показало глибинну дихотомію політичних процесів в Україні: партійна система, що формально склалася, повністю контрольована великим бізнесом. Інший досвід мають країни Заходу, де у 70-80 рр. «нові соціальні рухи» - феміністичний та «зелений» - спричинили «низове» створення партій, формування їх простими громадянами з власного бажання.

Годі казати про саму постановку питання зміни суспільно-політичних інституцій задля відвернення планетарної екологічної катастрофи на вищих щаблях влади сучасної України. Якщо на Заході таке питання шириться не лише в колах інтелектуалів, а й у широких народних масах та у колах бізнесу, то в Україні та в Києві зокрема триває криза соціальної та політичної активності мас, зумовлена масштабною соціальною кризою періоду 90-х років. Триває розподіл «первісно накопиченого» капіталу, несумісний з екологізацією суспільно-політичної практики. На це накладається панування «амбівалентності суспільної реальності» (згідно визначення В. Шамрай), коли формальні норми суспільно-політичного співжиття слугують декорацією для справжніх, «первісно-капіталіс-

тичних» та просякнутих непотизмом форм перерозподілу суспільних благ.

У таких умовах важливими для процесу екологізації українського соціуму та київської територіальної громади зокрема є соціальні експерименти зі створення мережевих форм суспільної самоорганізації, створення форм співжиття громадян, незалежних від держави та водночас відмінних від криміналізованих традицій відокремлення громадян від державних структур, які існували в Російській імперії та СРСР.

Лише із застосуванням ненасильницьких та експериментальних методів самоорганізації громадян можлива інтеграція ідей екологізму та біоцентризму до суспільно-політичної практики, а також реально діюче народовладдя. Причому такі експериментальні форми суспільної самоорганізації вже мають підґрунтя для свого виникнення та розвитку. Ними є і боротьба проти варварської забудови великих міст, і боротьба за екологізацію виробництва та за безвідходне виробництво (замкнений цикл технології) на рівні окремих спільнот і регіонів, і комплексний підхід до «відродження» регіонів, які зазнали як соціального лиха, так і екологічного. Адже проблема ущільнювальної забудови не виникла на порожньому місці – її причиною є, серед усього іншого, концентрація населення у мегаполісах, передусім у Києві. Причиною такого руху мас є збідніння та знищення українського села і промисловості, що призводять до пошуку «кращого життя» у столиці. Ці процеси деградації українського соціуму у селах та невеликих містах зумовлюють нинішню фактичну кількість мешканців Києва – понад 5

мільйонів осіб. Величезний відсоток їх - громадяни, котрі змушені були зірватися з місця та вирушити до «заможної» столиці.

Висновки

Образ «священного простору» запропонований В. Колінком та Г. Куровським як альтернатива загарбницькому присвоєнню суспільного простору, як моральний ідеал, який має запанувати у свідомості очільників столиці, осіб, що вирішують долю й напрямки розвитку Києва. Свої міркування автори підкріплюють образом «священного лику», відображеного у ландшафті столиці. На їхню думку, після комп'ютерної реконструкції ландшафту київські пагорби й долини формують своєрідні обриси людського обличчя. Цей образ, що поєднує естетичну та релігійну значущість, пропагується авторами серед київських очільників та широких мас киян. Автори запровадили свої ідеї й у суспільну практику – так, на кошти благодійного фонду «Київська ландшафтна ініціатива» було створено мистецький дитячий майданчик на Пейзажній алеї, одній з «гарячих точок», за збереження «обличчя» якої досі триває боротьба киян. Зна-

йомі киянам й інші спонсоровані фондом мистецькі витвори – скульптури на місці загиблих дерев та «Їжачок в тумані», які вплетені у візерунок вулиць у центрі міста. Ці витвори мистецтва є унаочненням прагнення бізнесменів, якими є автори, залишити не лише матеріальний, а й духовний слід на цій землі.

Загалом, підсумовуючи, варто зазначити, що Київ, як столиця, та місце концентрації капіталу, є полігоном для розвитку нових ідей і підходів до містобудування. Нині вони виражені у протилежних напрямках – ущільнювальній забудові та гармонійного розвитку «спільного простору» у поєднанні з територіями збереженого біорізноманіття.

Територіальна громада Києва може використати напрацювання авторів, які вже понад десятиліття працюють над розробкою філософської концепції столиці як «священного простору». Таке поєднання світоглядних переконань та практичної діяльності громади сприятиме збереженню Києва не як конгломерату матеріальних слідів діяльності великого капіталу, а як простору для розвитку людської особистості та збереження біорізноманіття.

Література

1. Колинько В.В. Київ – священний простір. Від філософії та стратегії розвитку Києва до контурів національної ідеї. / Колинько В.В., Куровський Г.К. - К.: Київська ландшафтна ініціатива, 2006. – 232 с., іл.
2. Феномен соціоприродних систем. Світоглядно-методологічні нариси. Монографія. [Кисельов М.М., Боровська Л.О., Деркач В.Л. та ін.]. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2009. – 284 с.
3. Шамрай В. Кланово-корпоративна система та громадянське суспільство / Вікторія Шамрай // Шляхи та перехрестя сучасної цивілізації (Людина – Культура – Постісторія): за матеріалами конференції до 75-річного ювілею С.Б.Кримського // Зб. Наук. праць. Філософські діалоги, 2009. – К., 2009. – 236 с.